

Голас Радзімы

25 мая 1978 г.
№ 21 (1539)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 22-1
Цана 2 кап.



РАСТУЦЬ
ВЫТВОРЧАСЦЬ
І ДАБРАБЫТ

[«Карэктывы ў бок
павышэння»]

стар. 2—3

ВЕРНЫЯ
ЗАПАВЕТАМ ЛЕНІНА

[«Выхваць дастойную
змену»]

стар. 4

СЯМЁН ТРЫХАНЮК,
ЗША:
«ГАНАРУСЯ, ШТО
І Я ПАХОДЖУ
З ТАГО НАРОДА,
ЯКІ ПАБУДАВАЎ
САЦЫЯЛІЗМ»

[«Пішучь землякі»]

стар. 5

ГАЛІНА
МАКАРАВА —
АКТРЫСА КІНО

[«Жывучь у вёсцы
ўдовы»]

стар. 7

252 музычныя школы працуюць у нашай рэспубліцы. І за гэтай лічбай выразна ўстае шлях, што прайшла Беларусь за гады Савецкай улады. У 1925 годзе адкрыліся ў гарадах рэспублікі першыя школы, дзе дзяцей рабочых і сялян—усіх здольных вучылі ігры на розных інструментах. А сёння газетная інфармацыя пра новую музычную школу, адкрытую ў калгасе, ні ў кога не выклікае здзіўлення. Так і павінна быць у грамадстве, якое сваёй мэтай аб'явіла выхаванне гарманічна развітай асобы.

НА ЗДЫМКУ: урок сальфеджыю ў падрыхтоўчай групе сярэдняй музычнай школы горада Мазыра.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

КАРЭКТЫВЫ ў БОК ПАВЫШЭННЯ

Мой субяседнік, 37-гадовы Анатоль Саматохін, — першы сакратар Салігорскага гарадскога камітэта кампартыі. Яшчэ ў гады, калі ён быў школьнікам, непадалёк ад яго роднага гарадка Старобіна геологі выявілі буйныя запасы калійнай солі. Тады ж там быў закладзены першы камень новага горада беларускіх шахцёраў Салігорска. Скончыўшы Беларускі інстытут народнай гаспадаркі, Анатоль Саматохін працаваў эканамістам на адным з калійных камбінатаў Салігорска. Потым камуністы горада вылучылі яго на партыйную работу. Звычайка мець справу з лічбамі і дакладнымі эканамічнымі натэгорыямі праяўляецца ў партыйнага сакратара і зараз. У час нашай гутаркі, нібы правяраючы свае думкі, ён раз-пораз націскае клавішы настольнага калькулятара, які ў яго заўсёды пад рукамі.



ствіць задачы, не падобныя на ранейшыя?

— Такія адрозненні безумоўна ёсць. Дзесятыя пяцігодка названа пяцігодкай эфектыўнасці і якасці. Для нас, салігорцаў, гэты тэзіс азначае, што мы павінны рэзка павялічыць працэнт выпуску хімічна чыстых і грануляваных тукаў з меншымі затратамі працы і сродкаў. Шмат у гэтым напрамку ўжо зроблена, але яшчэ больш трэба будзе зрабіць у астатнія гады. Каб не злоўжываць лічбамі, скажу толькі, што к 1980 году больш як трэць угнаенняў мы павінны будзем выпускаць на ўзроўні лепшых сусветных стандартаў. Задача надзвычай складаная, патрабуе карэннага змянення існуючай тэхналогіі. Але яна вырашальная.

Трэба сказаць і пра іншае. У дачыненні да нашага горада не знята задача эканамічнага развіцця індустрыі, гэта значыць расшырэнне вытворчасці і будаўніцтва новых магутнас-

цей. Жыццё, як гэта нярэдка бывае, унесла свае карэктывы ва ўжо зацверджаныя планы. Бурнае развіццё сельскай гаспадаркі запатрабавала больш мінеральных угнаенняў, чым іх меркавалася выпускаць планам 1975—1980 гадоў. Таму план гэты быў перагледжаны ў бок павелічэння. І мы павінны ў апошнім годзе пяцігодкі даць ужо не 10,7 мільёна тон, а 11 мільёнаў 400 тысяч тон сільвініту. Улічваючы, што магутнасці трох дзеючых руднікоў маюць тэхнічную мяжу магчымасцей, было распачата будаўніцтва чацвёртага калійнага камбіната прадукцыйнасцю 5,5 мільёна тон угнаенняў у год. Гэта будзе буйнейшае ў свеце прадпрыемства такога профілю з прынцыпова новай тэхналогіяй. Цудоўны праект! Першую чаргу заводу мы павінны ўвесці ўжо сёлета, дарэчы, як і абавязаліся, — раней тэрміну.

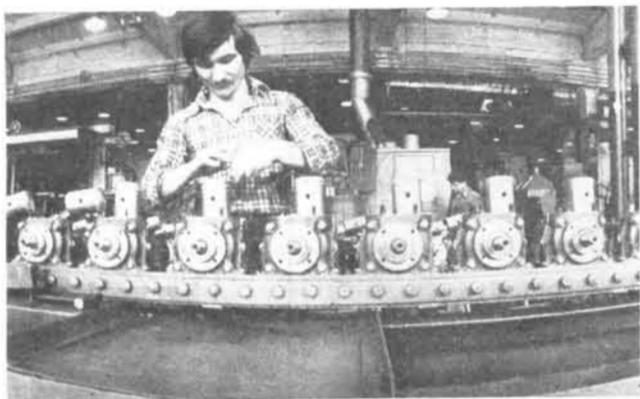
— Анатоль Аляксандравіч, вось вы ўвесь час гаворыце пра

— Вас цікавіць, ці задаволены мы вынікамі мінулых двух гадоў пяцігодкі? На такое пытанне нельга адказаць толькі станоўча. Якога б высокага ўзроўню мы ні дасягнулі, супакойвацца на гэтым нельга. Каб не застыць на месцы, заўсёды трэба думаць аб незробленым, аб тым, што мы ўпусцілі ці маглі зрабіць лепш. Менавіта на гэта нас накіроўвае партыя,

гэта падкрэслівалася і ў Матэрыялах ХХV з'езда КПСС. Калі ж гаварыць аб канкрэтных выніках выканання народнагаспадарчых планаў, то ў нас яны з усіх пунктаў гледжання станоўчыя. Прамысловасць Салігорска не толькі выканалася двухгадовыя заданні, але і перавысіла іх. Дадаткова да плана выраблена 430 тысяч тон калійных угнаенняў і на 2,7

мільёна рублёў тавараў народнага спажывання. Аб'ём прамысловай вытворчасці за гэты час павялічыўся на 8,3 пры плане 6 працэнтаў. Увесь рост выпуску прадукцыі дасягнуў дзякуючы павышэнню прадукцыйнасці працы. — *Кожная пяцігодка, звычайна, мае свой асаблівы стратэгічны курс. Відаць, і цяпер перад прамысловасцю горада*

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ



Прадукцыя Гомельскага завода пусковых рухавікоў прызначаецца ў асноўным для трактароў, што вырабляюцца ў Мінску і Харкаве. Яны экспартуюцца ў Канаду, ЗША, Італію і іншыя краіны, якія купляюць у нас гэтыя машыны. **НА ЗДЫМКУ:** слесар-зборшчык Віктар УНГУРАН за зборкай рухавіка.

НА МІЖНАРОДНУЮ ВЫСТАВКУ

Звыш трыццаці назваў прыстасаванняў і абсталявання для механізацыі аб'ектаў сельскагаспадарчай вытворчасці, распрацаваных ва Усесаюзным навукова-даследчым і тэхналагічным інстытуце мантажу, эксплуатацыі і рамонту машын і абсталявання жывёлагадоўчых і птушкагадоўчых ферм, будуць экспанаваны на міжнароднай выставцы «Сельгастэхніка-78», якая адбудзецца ў Маскве. Сярод распрацаваных беларускіх вучоных, адабраных на выставку, — стэнды для выпрабавання аўтапаілак, для зборкі і настройкі пускахвоўнай апаратуры, перасоўная мантажная майстэрня, арыгінальная пад'ёмна-транспартная канструкцыя і іншыя.

НОВЫ ЗАВОД У МАЗЫРЫ

На 150-гектарнай плошчы размесціцца карпусы завода кармавых дражджэй. Ён будзе выпускаць 300 тысяч тон кармавога канцэнтрату ў год.

У комплексе увойдуць устаноўкі на перапрацоўцы вадкага парафіну — зыходнай сыравіны, якая паступае з Наваполацкага і мясцовага нафтаперапрацоўчых заводаў, складскія памяшканні, лакальныя ачышчальныя збудаванні.

Будаўніцтва асноўных цэхаў плануецца ў будучым годзе, а сёлета пачнецца ўзвядзенне дапаможных памяшканняў.

ПРЫРОДНЫЯ ЗАКАЗНІКІ ВІЦЕБШЧЫНЫ

На Віцебшчыне створана некалькі новых заказнікаў. На тэрыторыі Багушэўскага лясніцтва Віцебскага раёна і ў Полацкім лясніцтве арганізаваны журавінныя заказнікі. Ландшафтны заказнік на 440 гектарах створан на Браслаўшчыне. Вялікі гідралагічны заказнік — на 16 400 гектарах — з'явіўся ў Міёрскім раёне.

У ЛЯСАХ — ЦІШЫНЯ

Месячнік цішыні ў паляўнічых угоддзях рэспублікі аб'яўлены Міністэрствам лясной гаспадаркі БССР. Ён працягнецца да 15 чэрвеня. Гэтым ствараюцца спрыяльныя ўмовы для размнажэння карысных дзікіх жывёл, для аховы лясоў і тарфяных

месцанадджэнняў ад пажараў. У месцах з'яўлення маладняку абмяжоўваюцца лесагаспадарчыя работы, высечка дрэў, выпас жывёлы. Удакладняюцца маршруты нядзельных выездаў, гулянняў і масавых турыстычных паходаў.

Лесаводы, актывісты таварыстваў аховы прыроды, паляўнічых і рыбалоўцаў, школьныя лясніцтвы бяруць пад апеку гнёзды баравой і вадаплаўнай дзічынны, берагуць ад разарэння хаткі баброў, андтраў, норы іншых звяроў.

УСЕСАЮЗНЫ З'ЕЗД ЛІЦЕЙШЧЫКАЎ

У Мінску, у Палацы культуры трактарабудаўнікоў, адбыўся I Усесаюзны навукова-тэхнічны з'езд ліцейшчыкаў.

З'езд праводзіўся Дзяржкамітэтам Савета Міністраў СССР на навуцы і тэхніцы. Цэнтральным праўленнем навукова-тэхнічнага таварыства машынабудаўнічай прамысловасці, а таксама саюзнымі міністэрствамі трактарнага і сельскагаспадарчага машынабудавання, станкаінструментальнай, аўтамабільнай прамысловасці, вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі.

Дэлегаты абмяняліся вопытам, пабывалі ў ліцейных цэхах трактарнага, аўтамабільнага і іншых мінскіх заводаў, вызначылі шляхі далейшага павышэння эфектыўнасці вытворчасці і якасці працы ліцейшчыкаў.

У рабоце з'езда прынялі ўдзел спецыялісты-ліцейшчыкі краін — членаў Савета Эканамічнай Узаемадапамогі.



У рэспубліцы заканчваецца пасадка бульбы. Нягледзячы на неспрыяльнае надвор'е, яна праходзіць хутка. Гэтам у многім садзейнічае механізацыя працэсаў перабірання, пагрузкі і разгрузкі клубняў у бункеры бульбасаджалак. **НА ЗДЫМКУ:** загрузка бульбасаджалак у саўгасе «Рудакова» Віцебскага раёна.

НА ЧЫЮ КАРЫСЦЬ АКЦЭНТЫ?

Вышэйшая мэта грамадскай вытворчасці пры сацыялізме — найбольш поўнае задавальненне растучых матэрыяльных і духоўных запатрабаванняў людзей. Гэта зафіксавана ў новай Саветскай Канстытуцыі. У адпаведнасці з такім стратэгічным курсам будзеца і дзяржаўны бюджэт СССР: больш за 90 працэнтаў усіх расходаў у бюджэце 1977 года асігнуюцца на развіццё народнай гаспадаркі і сацыяльна-культурныя мерапрыемствы (207,3 мільярда рублёў).

Саветская дзяржава за год у год павялічвае асігнаванні на развіццё галін прамысловасці, непасрэдна звязаных з задавальненнем матэрыяльных запатрабаванняў насельніцтва (жыллёвае будаўніцтва, лёгкая і харчовая прамысловасць, транспарт і г. д.). У 1977 годзе на жыллёвае будаўніцтва з дзяржаўнага бюджэту асігнана 16,8 мільярда рублёў, што забяспечыць увод у эксплуатацыю 112 мільёнаў квадратных метраў жылой плошчы. За гады цяперашняй, дзесятай пяцігодкі (1976—1980) свае жыллёвыя ўмовы палепшыць кожны пяты грамадзянін краіны. У параўнанні з дзесятай пяцігодкай (1971—1975) капіталаўкладанні ў лёгкую прамысловасць узраслі ў 1,4 раза, у харчовую — у 1,3 раза.

Значная частка савецкага бюджэту ідзе на аплату працы (асноўная форма даходаў савецкіх людзей). Сярэдняя заробатная плата ў СССР пастаянна расце: за дзесяць апошніх год (з 1966 па 1976) яна павялічылася на 57 працэнтаў. Да 1980 года плануецца павелічэнне яшчэ на 18 працэнтаў. З 1971 па 1975 год заробатная плата павышана 75 мільёнам чалавек. У 1976 годзе Саветскі ўрад прыняў рашэнне павысіць заробатную плату 31

мільёну работнікаў невытворчай сферы: медыцынскім сёстрам, выхавальцам дзіцячых садоў і ясляў, бібліятэкарам і іншым. На павышэнне заробатнай платы толькі ў 1977 годзе дзяржава асігнавала амаль 7 мільярдаў рублёў.

Сацыяльную накіраванасць савецкага бюджэту можна прасачыць на розных прыкладах. Возьмем самы наглядны — рознічныя цэны на асноўныя прадукты харчавання і тавары шырокага ўжытку. У СССР праводзіцца адзіная дзяржаўная палітыка цэн: яны ўстанаўліваюцца цэнтралізавана і стабільныя ўжо на працягу многіх год. Ва ўмовах няспыннага росту сярэдняй зарплаты гэта служыць важнай гарантыяй павышэння жыццёвага ўзроўню працоўных. Індэкс дзяржаўных рознічных цэн 1976 года склаў да ўзроўню 1970 года 99,7 працэнта.

У СССР многія тавары і паслугі абыходзіцца дзяржаве даражэй, чым яна прапаноўвае іх насельніцтву. Так, у выніку засух 1972 і 1975 гадоў вытворчасць мяса-малочных прадуктаў стала значна даражэйшай, аднак гэта не адбілася на таварных ярлыках у магазінах. Для таго, каб захаваць стабільныя рознічныя цэны на гэтыя прадукты, дзяржава выплачвала з бюджэту датацыі (у 1975 годзе — амаль 19 мільярдаў рублёў). У СССР танней за сабекошт прадаюцца лякарствы, дзіцячае адзенне і абутак, школьныя падручнікі.

Яшчэ прыклад: жыллё ў краіне будзеца ў асноўным дзяржавай і прадастаўляецца насельніцтву бясплатна. Дзяржаўны тариф кватэрнай платы не мяняецца з 1928 года і складае ў сярэднім 3—4 працэнты бюджэту сям'і рабочага і служачага. Гэта, звычайна, не пакрывае ўсіх расходаў на ўтрыманне жы-

Аляксей Цабрук жыве ў вёсцы Бухалі Бярозаўскага раёна. Аднаўскаючы паважаюць яго за сціпласць, прастату, працавітасць. Ён — трактарыст у саўгасе «Малеч». Сёлета спаўняецца 25 год, як Аляксей Аляксандравіч упершыню сеў на трактар. Няма такога поля ў роднай гаспадарцы, дзе б ён не працаваў. На любой рабоце паказвае высокае майстэрства, спрыт. За любоў да хлебнай нівы і старанне А. Цабруку прысвоена высокая званне Героя Сацыялістычнай Працы.

Па бацькоўскіх слядах пайшлі дзеці. Праўда, першым

ПА БАЦЬКОЎСКІХ СЛЯДАХ

калійны камбінат. Але ж Салігорск гэта не толькі мінеральныя ўсёнашні...

— Безумоўна. Крыху змяніўшы вядомую прымаўку, можна сказаць, што мы маем не толькі соль, але і да солі. Інакш горад не змог бы развівацца гарманічна, узніклі б цяжкасці з працаўладкаваннем шахцёрскіх сем'яў.

Цяпер у Салігорску дзейнічаюць некалькі буйных прадпрыемстваў. Сярод іх фабрыка бялізнавага трыкатажу, домабудаўнічы камбінат, заводы жалезабетонных вырабаў і клееных драўляных канструкцый. Толькі што здалі новае прадпрыемства — рамонтна-механічны завод. Думаем будаваць фабрыку па пашыўцы вырабаў са штучнага футра.

Дзень Салігорска сёння — гэта 24 тысячы тон сільвініту, 50 тысяч штук трыкатажных вырабаў, 350 кубічных метраў зборнага жалезабетону, 35 тон хлебабулачных вырабаў.

Перад усімі нашымі прадпрыемствамі, якія працуюць не горш за калійшчыкаў, стаяць тыя ж самыя задачы: барацьба за якасць прадукцыі, за эфектыўнасць работы, за працу без адстаючых. Хаця, падкрэсліваю, ядром эканамічнага комплексу горада застаецца

вытворчае аб'яднанне «Беларуськалій».

— Мне, Анатолю Аляксандравічу, некалькі разоў давялося бываць у салігорскіх шахцёраў, бачыць, як працуюць здабытчыкі калійнай руды. І вось цяпер, у апошні раз мне здалася, што пад зямлёй стала некалькі людзей.

— Дакладныя назіранні. У нашых рудніках адбываецца не менш змен, чым на паверхні. Работа там вядзецца па двух напрамках: зрабіць працу шахцёраў больш прадукцыйнай і разам з тым аблегчыць і абясшкодзіць яе ўмовы. Сітуацыя, калі ў пагоні за лішнімі тонамі здабычы мы забыліся б пра паляпшэнне ўмоў працы рабочых, — немагчыма. Гэта супярэчыла б самой прыродзе сацыялістычнага спосабу вытворчасці. Вось і за мінулыя два гады ўмовы работы нашых шахцёраў у многім сталі іншымі. На змену старой тэхніцы прыйшлі аўтаматычныя і паўаўтаматычныя камбайны. Машыніст і яго памочнік цяпер могуць кіраваць агрэгатам з адлегласці ў сотню метраў, не глытаючы пыл і не рызыкуючы трапіць у аварыйнае становішча, якое, бывае, здараецца ў горнай справе.

Аўтаматыка ўкараняецца і на іншых падземных работах.

Напрыклад, кантроль за работай шматлікіх транспарцёраў цяпер вядзецца з адзінага пульту на паверхні зямлі. Дзякуючы гэтаму з забояў было выведзена каля 1,5 тысячы чалавек.

— Згодна з рашэннямі XXV з'езда КПСС у нашых народна-гаспадарчых планах з'явіліся раздзелы пра ахову навакольнага асяроддзя. Вядома, што адносіны паміж горназдабываючай прамысловасцю і прыродай ніколі не вызначаліся асаблівай таварыскасцю.

— Так, на жаль, было. Але сёння гэта становішча пачынае мяняцца і вастрыня канфлікту ўжо ў многім знята. Штогод мы выдаткоўваем велізарныя сродкі на ўкараненне мерапрыемстваў па абясшкоджванню адходаў калійнай вытворчасці. Адна з галоўных праблем — іх складзіраванне. Пакуль мы не маглі абыходзіцца без тэрытонаў, куды звалілі перапрацаваную руду. А зараз на дзючых камбінатах ідзе эксперымент па зваротнай закладцы шламаў у адпрацаваную прастору пад зямлёй. Упэўнены, што і з гэтай задачай мы з часам справімся. А пакуль усяляк ахоўваем існуючыя тэрытоны ад распускання — спецыяльнымі дамбамі, ра-

соланепранікальнымі экранамі, дабіваемся больш поўнай перапрацоўкі руды, каб у ёй не заставалася шкодных для глебы солевых кампанентаў.

Прынцыпова па-новаму вырашаюцца праблемы аховы навакольнага асяроддзя на чацвёртым камбінаце. Нават тое, як пабудаван гэты гігант, можа быць прыкладам надзвычай гаспадарскага абыходжання з зямлёй. Мы знялі з будаўнічай пляцоўкі глебавы слой і выкарысталі яго.

На новым прадпрыемстве плануецца замкнёны цыкл водазабеспячэння, адваротная закладка ў падземную прастору адпрацаваных парод, практычна поўнае выкарыстанне ўсіх карысных хімічных элементаў, што знаходзяцца ў іх, і шмат іншых мерапрыемстваў. Усё гэта робіць больш дарагім праект, але дзяржава ідзе на такія выдаткі дзеля аховы прыроды палескага краю.

— Анатолю Аляксандравічу, у «Асноўных напрамках развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1975—1980 гады» падкрэслівалася неабходнасць паляпшэння комплекснага планавання эканамічнага і сацыяльнага развіцця на прадпрыемстве і ў гарадах у цэлым. Як выконваецца ў вас гэтае патрабаванне партыі?

— Такія планы існуюць на кожным нашым прадпрыемстве і па гораду. Напрыклад, на аб'яднанні «Беларуськалій» ён утрымлівае 584 мерапрыемствы па пытаннях павышэння эфектыўнасці працы, аўтаматызацыі тэхналагічных працэсаў, паляпшэння ўмоў працы і быту шахцёраў. На рэалізацыю толькі апошніх названых пунктаў на прадпрыемстве за два гады выдаткавана звыш шасці мільёнаў рублёў.

Паспяхова ажыццяўляецца план сацыяльна-эканамічнага развіцця ў цэлым па Салігорску. Прывяду толькі адзін прыклад. Калі за папярэдняе пяць гадоў мы выкарысталі на капітальнае будаўніцтва ў горадзе 178 мільёнаў рублёў, то зараз плануецца 426 мільёнаў. Кожны год дзевятай пяцігодкі салігорцы атрымлівалі па 43 тысячы квадратных метраў жылля. Зараз — па 57,9 тысячы і больш. Широка ідзе будаўніцтва аб'ектаў культурна-бытавога прызначэння.

Мы і надалей будзем рабіць усё для няўхільнага выканання галоўнай мэты пяцігодкі — усеабавага павышэння матэрыяльнага і духоўнага ўзроўню жыцця людзей.

Інтэрв'ю правёў
Вячаслаў ХАДАСОЎСКІ.

лога фонду, а складае толькі адну трэць гэтых расходаў. Астатняе — дзве трэці — датацыя дзяржавы з бюджэту (каля 5 мільярдаў рублёў штогод).

Самая характэрная рыса савецкага бюджэту, бадай, заключаецца ў так званых грамадскіх фондах спажывання. З іх дзяржава выплачвае пенсіі, стыпендыі, дапамогі і г. д. За кошт грамадскіх фондаў спажывання грамадзяне СССР карыстаюцца бясплатнымі медыцынскім абслугоўваннем і адукацыяй — ад пачатковай да вышэйшай. У вядомай ступені грамадскія фонды спажывання дазваляюць выраўноўваць даходы розных сацыяльных слабаў насельніцтва. Выплаты насельніцтву з гэтых фондаў пастаянна растуць. Адпаведна растуць і памеры выплат і льгот у разліку на душу насельніцтва: 1965 год — 182 рублі, 1970-ы — 263, 1975-ы — 354, 1976 год — 368 рублёў.

Важна пры гэтым улічваць, што фонд сацыяльнага страхавання (аплата дапамог па хваробе, бясплатныя і льготныя пецыўкі ў санаторыі, дамы адпачынку і г. д.) знаходзіцца ў распараджэнні савецкіх прафсаюзаў. У 1977 годзе ён быў роўны 29,8 мільярда рублёў. Характэрна пры гэтым, што грамадзяне СССР не робяць у яго ніякіх адлічэнняў. Фарміруецца ж гэты фонд наступным чынам: каля 40 працэнтаў — ўзносы прадпрыемстваў, устаноў і іншых арганізацый, астатнія 60 працэнтаў — датацыі з агульнадзяржаўнага бюджэту.

Савецкі бюджэт мае ярка вызначаную сацыяльную накіраванасць не толькі ў плане расходаў. Метады яго фарміравання адлюстроўваюць сацыялістычны характар эканомікі СССР: 90 працэнтаў даходаў бюджэту — гэта наступленні ад прадпрыемстваў, якія з'яўляюцца ўласнасцю дзяржавы. Толькі 10 працэнтаў даходаў бюджэту — падаткі з насельніцтва.

Вадзім ТКАЧ,
кандыдат эканамічных
наук.

звязаць свой лёс з зямлёй, вырашылі павучыцца. Старэйшыя сыны, блізныя Рыгор і Аляксандр, закончылі Беларускі інстытут механізацыі сельскай гаспадаркі. Працуюць інжынерамі. У гэтым жа інстытуце вучацца зараз малодшыя — Ніна і Віктар. Люба вырашыла стаць эканамістам — займаецца ў Маскоўскім эканамічным інстытуце.

Не так часта збіраюцца ўсе разам Цабрукі. Але, калі з'едуцца, атрымліваецца, як жартуе бацька, цэлая брыгада хлебаробаў.

І. АСКІРКА.

ПА ЧЫНАЕЦЦА З УМЕННЯ ГАВАРЫЦЬ...



...Здарылася няшчасце — дзіця цалкам або часткова страціла мову... Чым вымераць горыч здарыўшага, сур'эзнасць душэўнай траўмы, нанесенай маленькаму чалавеку, як перажыць бацькам штодзённае пачуццё віны перад сваім дзіцем! І галоўнае пытанне — як вярнуць чалавека грамадству, зняць з яго цяжар хваробы, дапамагчы здзейсніць мары! Менавіта над гэтым і працуе калектыў Навагрудскай спецыялізаванай школы-інтэрната для дзяцей з цяжкімі парушэннямі мовы. З дырэктарам школы Леанідам Пашынскім ідзем па паверхх, з класа ў клас, знаёмімся з работай педагогаў і ўрачоў. «Якія прычыны ўзнікнення хваробы! — перапытвае Леанід Фёдаравіч. — Самыя розныя. Гэта і няправільнае эмбрыянальнае развіццё чалавека, і цяжкія

роды, і бытавыя траўмы, і інфекцыйныя захворванні. І ўсяму гэтаму мы супрацьстаўляем штодзённую, карпатлівую працу 54 педагогаў школы». Я назіраў за работай лагапедаў. Колькі цяжарна і прафесійнага ўмення неабходна мець, каб дзень пры дні займаючыся індывідуальна з кожным вучнем, дабівацца поспеху. І трэба валодаць вялікім запасам сапраўды бацькоўскага цяпла, каб сагрэць параненую душу дзіцяці, дапамагчы знайсці яму ўпэўненасць у яго здольнасці гаварыць — бо гэта палавіна поспеху лячэння. «Цяпер, — працягвае Леанід Фёдаравіч, — у школе займаецца 240 дзяцей, якія знаходзяцца на поўным дзяржаўным забеспячэнні. На іх утрыманне выдаткуецца 280 тысяч рублёў

у год. Гэта красамоўна гаворыць аб важнасці той работы, якую мы праводзім. Пасля заканчэння нашай школы дзеці з поспехам вучацца ў вышэйшых навучальных установах, становяцца выдатнымі спецыялістамі на вытворчасці. З вялікай цеплынёй успамінаюць былыя выхаванцы школы сваіх педагогаў».

Я. КАЗЮЛЯ.

НА ЗДЫМКАХ: урач Міхаіл ЛУК'ЯНЧУК; выкладчык працоўнага навучання Іван БУЗУК і вучаніца Таццяна КОУШЫК; школьны інструментальны ансамбль; вядучы лагапед школы Зінаіда ГАЛОУЧЫЦ займаецца пастапоўкай мовы з Валерыем ШЫВЯЛЬКО.

Фота аўтара.



ВЫХАВАЦЬ ДАСТОЙНУЮ ЗМЭНУ

«Літаратурная газета» прапанавала сваім чытачам анкету: «Якім вы хочаце бачыць вашага сына, вашу дачку ў 2000 годзе?». У адказах на пытанне аб маральных якасцях грамадзяніна будучага больш часта сустракаюцца словы: «Хачу выхаваць у сваіх дзецях калектывізм, грамадзянскасць, бескарыслінасць, добрасумленнасць, любоў да працы, даброту...» Адным словам, бацькі хочаць бачыць у сваіх дзецях гарманічна развітую асобу, чалавека з высокімі маральнымі якасцямі, які прыносіў бы максімальную карысць Радзіме.

Менавіта пра такога чалавека марыў Уладзімір Ільіч Ленін, з імем якога цесна звязана развіццё дзіцячага камуністычнага руху ў СССР. Першыя дзіцячыя камуны ўзніклі ў гады станаўлення маладой краіны. Бацькі, занятыя на фабрыках і заводах, усе сілы аддавалі аднаўленню разрабаванай, разбуранай шматлікімі войнамі гаспадаркі. У гэты час іх дзеці, аб'яднаныя ў калектывы, вучыліся, былі заняты цікавымі карыснымі справамі, не падвяргаліся шкоднаму ўплыву вуліцы. Першая група дзяцей рабочых Мінска, створаная ў канцы 1921 года, называлася камунай і з'явілася асновай піянерскай арганізацыі ў Беларусі.

Днём нараджэння Усесаюзнай піянерскай арганізацыі стала 19 мая 1922 года, а праз два гады ёй было прысвоена імя Леніна. У сваіх выступленнях, прысвечаных падрастаючай змене, ён падкрэсліваў, што маладыя аб'ядноўваюцца, каб будаваць грамадства будучага, заснаванае на ўсеагульнай роўнасці людзей. Работа разлічана на вельмі доўгі час. Зараз, гаварыў У. І. Ленін, мы закладаем толькі першыя камяні, а будаваць дзяццэца вам, калі станеце дарослымі.

Калі станеце дарослымі... Многія выдатныя дзеячы Камуністычнай партыі, Савецкай дзяржавы, такія як К. Варашылаў, Ф. Дзяржынскі, С. Кіраў, М. Фрунзе і асабліва Н. Крупская, якія прымалі ўдзел у стварэнні піянерскай арганізацыі, неаднаразова падкрэслівалі, што яна ні ў якім рэзе не павінна капіраваць работу і справы дарослых.

Піянерскі рух захоплівае ў тым узросце, калі чалавек яшчэ расце, развіваецца, выходзіць, і таму ён перш за ўсё павінен даць дзецям многа радасных эмоцый. Ім патрэбны гульні, якія развіваюць фізічныя сілы, знаходлівасць, ініцыятыву. Элементы гульні, маляўнічай і рамантычнай, ёсць ва ўсіх піянерскіх традыцыях, рытуалах, сімволіцы. Цяжка знайсці ў нашай краіне чалавека, года нараджэння пасля 1917-га, які ў свой час не насіў бы чырвоны гальштук. І таму здараецца, што ўжо сівога ветэрана, які прыехаў у піянерскі лагер наведваць унука ці ўнучку, зноў усхваляюць, нагадаюць шчасліваю пару дзяцінства пераліўстыя гукі горна, барабанны пошчак, узняты на флагштоку чырвоны флаг.

У піянерскіх лагерах пад Мінскам на працягу многіх год, кожнае лета адпачываюць дзеці нашых землякоў з розных капіталістычных краін. Як адзін з самых дарагіх успамінаў вяжучы яны дадому ўспамін аб традыцыйных ранішніх і вечэрніх лінейках, дзе важатся здаюць рапарты, адзначаюцца лепшыя піянеры, гукаць піянерскія дзівізі і бадзёрыя песні.

Піянерскія лагеры, якіх, напрыклад, толькі ў нашай рэспубліцы ўжо даўно стала больш за тысячу, — сведчанне нястомных клопатаў дзяржавы аб здароўі і адпачынку дзяцей. Яшчэ ў 1925 годзе ў пастанове партыі і ўрада гаварылася, што, улічваючы слабы стан здароўя пралетарскіх дзяцей, трэба разгледзець пытанне аб школьнай нагрузцы, узяць дзяцей пад нагляд урачоў, забяспечыць харчаваннем, арганізаваць адпачынак. Зараз у Савецкім Саюзе штогод больш за 20 мільёнаў дзяцей адпачываюць у піянерскіх лагерах і санаторыях.

«Піянеры — гэта шчаслівыя дзеці. Гэта дзеці, якія, не перастаючы быць дзецьмі, знаходзяць водгук усім сваім пярвічным патрэбам, адчуваюць, што разам з тым яны сталі на нейкую сур'ёзную сцежку і што яны сапраўды з'яўляюцца таварышамі і супрацоўнікамі ўсёй лясвіцы пакаленняў, якую яны бачаць перад сабой», — сказаў пра юных ленинцаў А. Луначарскі. Выхаванне піянераў — выхаванне змены, якая працягвае справу бацькоў, справу публіцы камуністычнага грамадства. Не толькі гульні, не толькі забавы. Можна смела сказаць, што ўся гісторыя піянерскай арганізацыі звязана з гісторыяй барацьбы, станаўлення і росквіту Савецкай краіны.

У Беларусі, як і ў іншых рэспубліках, у першыя гады Савецкай улады піянеры дапамагалі дарослым у ліквідацыі непісьменнасці, у барацьбе з беспрытульнасцю, удзельнічалі ў камуністычных суботніках. Піянерамі з ахвотай становіліся сельскія хлопчыкі і дзяўчынкі.

Часам яны праходзілі па 6—8 кіламетраў у гарадскія камсамольскія ячэйкі і прасілі прыняць іх у рады юных ленинцаў. Піянеры на вёсцы былі носьбітамі новага быту, новых ідэй, новых грамадскіх адносін. Іх разумелі дарослыя, падтрымлівалі, і часта можна было пачуць: «Піянерскі атрад — гэта добра!» Мы ведаем прыклады, калі піянеры аддавалі сваё жыццё за агульнанародную справу, якую яны не маглі аддзяліць ад уласных інтарэсаў, якую лічылі сваёй кроўнай. Ад рук кулакоў у час калектывізацыі загінуў рускі піянер Паўлік Марозаў, беларус — Жора Сасноўскі. А колькі імёнаў юных герояў з'явілася ў час Вялікай Айчыннай вайны, калі для кожнага савецкага чалавека самым галоўным абавязкам стала барацьба з нямецка-фашысцкімі захопнікамі!

Сярод абаронцаў Брэсцкай крэпасці былі дзеці — Пеця Клыпа, Валя Зенкіна, Коля Новікаў, Нюра Кіжаватава і іншыя, якія хадзілі ў разведку і па ваду да ракі Мухавец, перавязвалі раненых і падносілі боепрыпасы. Званні Герояў Савецкага Саюза пасмяротна прысвоены Зіне Партынай, Марату Казею... Назаўсёды застыла на гранітным пастаменце фігура адважнага піянера-парызана Колі Гойшыка, які падарваў сем варожых эшалонаў.

Беларускі пісьменнік В. Марозаў напісаў кнігу «Піянеры-героі», у якой раскажаў аб мужнасці і адданасці піянераў Радзіме, іх гатоўнасці змагацца за яе шчасце.

Разам з дарослымі, калі неабходна была іх дапамога, у цяжкія і адказныя моманты ў жыцці краіны, піянеры працавалі ў тыле, па некалькі змен не адыходзячы ад станкоў, не пакідаючы калгаснага поля. Многа, часам не дзіцячай, работы давялося выконваць і ў першыя пасляваенныя гады. Цяпер усё гэта засталася ў мінулым і справы, якімі, акрамя вучобы, заняты нашы дзеці, — мірныя і цікавыя, хаця і не менш карысныя.

Пры школах, дамах і палацах піянераў створаны клубы інтэрнацыянальнай дружбы, члены якіх падтрымліваюць сувязь з дзецьмі зарубежных краін. Удзельнічаючы ў аперацыях «Пошук», «Абавязак», беларускія піянеры аднавілі тысячы раней не вядомых імёнаў сыноў і дачок Радзімы, якія загінулі ў баях за яе. З дапамогай чырвоных следпапытаў тысячам герояў уручаны ўзнагароды, якія яны ў свой час не атрымалі. Дзеці многа падарожнічаюць па родным краі, вывучаюць яго мінулае, знаёмяцца з прыроднымі багаццямі, прамысловасцю, культурай, каб з цягам часу стаць поўнымі гаспадарамі гэтага краю, каб адкрываць новыя багацці і памнажаць іх.

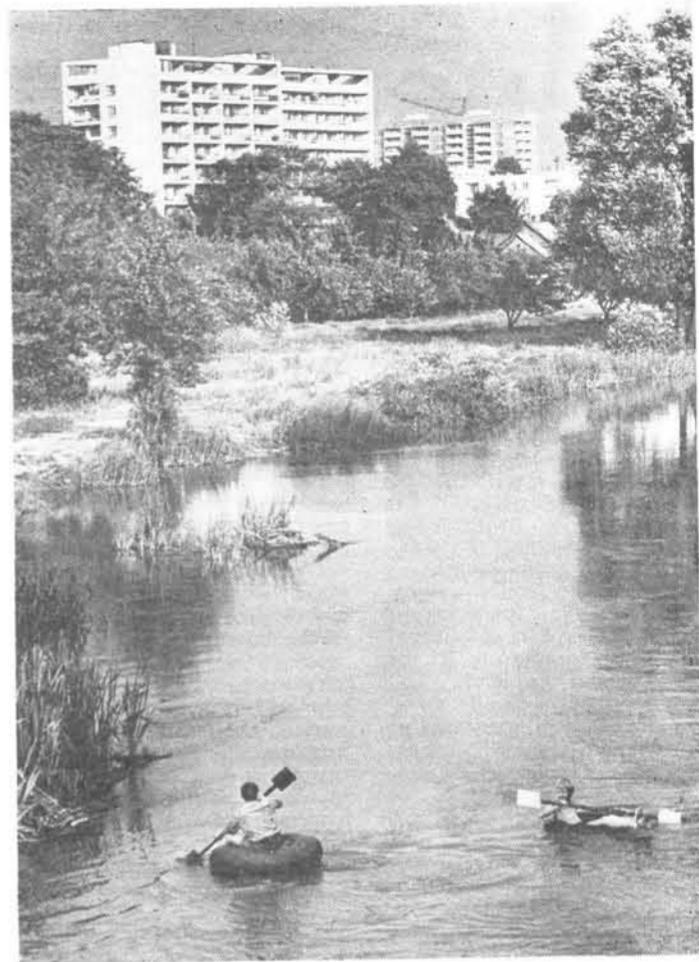
Яшчэ ў 1920 годзе Уладзімір Ільіч Ленін сказаў, што галоўную задачу юных можна вызначыць адным словам — вучыцца. Вучыцца свядома, мэтанакіравана, творча, авалодваючы ведамі, неабходнымі для таго, каб стаць будаўніком камунізму. Якая ўвага і якое значэнне надаецца дзяржавай заняткам дзяцей, можна праілюстраваць хаця б такім прыкладам. Вядома, што школы існавалі ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны нават у партызанскіх атрадах, дзе разам з дарослымі вымушаны былі знаходзіцца і дзеці. Так у Бярозаўскім раёне ў партызанскім атрадзе імя Калініна з верасня 1943 года пачаліся заняткі ў лясной школе.

Паспяхова вучоба разглядаецца і цяпер як галоўны абавязак кожнага піянера.

Гавораць, што збоку заўсёды відаць лепей. Гэты расказ пра юных ленинцаў хочацца закончыць адным такім выказваннем. Яно належыць Ларысе Тарвік, кіраўніку групы дзяцей землякоў з Канады, якія мінулым летам правялі месяц у піянерскіх лагерах «Зялёны бор». Ларыса Тарвік па прафесіі педагог, працуе з дзецьмі і таму мае права і магчымасць параўноўваць. «Вашы дзеці, як дзеці, — сказала наша гасця, — яны не абцяжараны лішнімі клопатамі пра грошы, як у нас, пра тое, як іх зарабіць, таму што без грошай чалавек у капіталістычным свеце нічога не варты. Дзецям у Савецкім Саюзе створаны найлепшыя ўмовы для бесклапотнага жыцця, вучобы, гульні. У нас няма такіх дружных, радасных дзіцячых калектываў, як, напрыклад, той, што мы ўбачылі ў гэтым піянерскім лагерах. Нашы дзеці пасіўныя, іх не вучаць думаць, і яны часам не ведаюць нават пра тое, што адбываецца ў свеце. З савецкімі дзецьмі цікава размаўляць, яны многа ведаюць, умеюць аналізаваць, усебакова развітыя. Як асобы яны вельмі гарманічныя».

Піянерская арганізацыя Савецкага Саюза аб'ядноўвае каля 25 мільёнаў дзяцей. Гэта вясёлыя, жыццядасныя хлопчыкі і дзяўчынкі з чырвонымі гальштукімі, надзея краіны, дастойная змена бацькам ва ўсіх іх справах.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.



Мінск. Від на вуліцу Пуліхава з боку Свіслачы.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

ЗД МЯЖОЙ І ФОМА

ДЭЛЕГАЦЫЯ З ЛАОСА

У Мінску знаходзілася дэлегацыя работнікаў Міністэрства асветы Лаоскай Народнай Дэмакратычнай Рэспублікі. Нашых гасцей цікавілі пытанні працоўнага навучання школьнікаў, іх прафесійнай арыентацыі і падрыхтоўкі кваліфікаваных рабочых кадраў. Савецкі вопыт у гэтых галінах яны лічаць вельмі каштоўным і спадзяюцца выкарыстаць яго ў сябе.

Члены дэлегацыі пабывалі ў інстытуце народнай гаспадаркі, педагогічным і політэхнічным інстытутах, у школе № 122 і ў прафесійна-тэхнічным вучылішчы № 12 Мінска. Дэлегацыя была прынята ў Міністэрстве вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР, у Беларускам таварыстве дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі.

БЕЛАРУСКІ РАЗДЗЕЛ НА ВЫСТАЎЦЫ Ў ФІНЛЯНДЫ

У Хельсінкі адкрылася нацыянальная выстаўка «Савецкі Саюз сёння», прысвечаная 30-годдзю Дагавора аб дружбе, супрацоўніцтве і ўзаемнай дапамозе паміж СССР і Фінляндіяй. На ёй

прадстаўлены вырабы больш як двухсот прадпрыемстваў краіны.

Свае раздзелы на выстаўцы маюць дзве саюзныя рэспублікі — Беларусь і Эстонія.

НА СЕСІ ГЕНЕРАЛЬНАЙ АСАМБЛЕІ

У рабоце спецыяльнай сесі Генеральнай Асамблеі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, прысвечанай раззбраенню, удзельнічаюць дэлегацыі

Савецкага Саюза, Украінскай ССР і Беларускай ССР.

Дэлегацыю Беларусі ўзначальвае міністр замежных спраў рэспублікі А. Гур'яновіч.

ЕЩЕ РАЗ О ЛИЦЕМЕРИИ ГОСПОДИНА РОСТРОПОВИЧА

В «Голосе Радзімы» за 13 апреля с. г. была опубликована корреспонденция «Плоды самовыражения», в которой рассказывалось о причинах, вынудивших Советское правительство лишить гражданства СССР виолончелиста М. Ростроповича и его жену, певицу Г. Вишневу. После этого в редакцию поступили письма соотечественников с осуждением антисоветской шумихи, поднятой средствами массовой информации Запада, и некоторыми вопросами, касающимися враждебных нашему государству поступков М. Ростроповича. Учитывая просьбы читателей, редакция сочла целесообразным вернуться к данному вопросу и опубликовать нижеследующий материал.

Предлагаем нашим зарубежным читателям — в первую очередь американским и канадским, так как у них для этого лучшие возможности, — попросить в библиотеке подписку сионистской газеты «Новое русское слово» за 1974 год и просмотреть номер за 31 октября. Там можно найти следующее сообщение:

«Знаменитый советский виолончелист Мстислав Ростропович решил порвать с Советским Союзом и перейти

на положение невозвращенца. В интервью с представителями печати («Орор») Ростропович сказал, что не намерен возвращаться в Советский Союз, пока там не будет существовать полная артистическая свобода».

Вот так ясно и недвусмысленно заявлял о своем намерении остаться на Западе Ростропович и так писали о нем сионисты. В настоящее время этот господин лицемерно рвет на себе одежды и посылает пеплом голову, изо-

ЗРАЗУМЕЦЬ ПЕРАВАГІ САЦЫЯЛІЗМУ

Мы добра ведаем і неаднойчы маглі пераканацца, што на нашай Радзіме, у СССР, ужо даўно склаўся новы сацыялістычны лад жыцця. Адна з яго галоўных рыс—калектыўнасць савецкіх людзей. Кожны з іх усведамляе, што нельга абмяжоўвацца толькі асабістым жыццём. Вышэй за ўсё савецкія людзі ставяць інтарэсы калектыву, грамадства. Працоўнага чалавека хвалюе не толькі яго работа, грашовыя ўзнагароды. Ён цікавіцца справамі сваёй брыгады, цэха, завода, ён актыўна ўдзельнічае ў кіраванні прамысловасцю, калектывнай гаспадаркай у вёсцы.

Савецкія працоўныя менавіта таму і дасягнулі такіх поспехаў, якія не аднаго заходняга прарока загналі ў кут. Асабліва ж засталася ў памяці, як у пасляваенныя гады гэтыя прарокі прадказвалі, колькі год спатрэбіцца савецкаму народу, каб аднавіць і пабудаваць разбуранае. Больш таго, пісалі, што Саветам не абыйсца без Захаду, прыдзецца ісці на паклон да яго. А савецкія рабочыя даказалі, што ён і без капіталіста абыйдзецца.

Правільна сказана, што чорнага сабаку не адмыеш дабляла: некаторыя цвердалобія не хочуць зразумець перавагі сацыялізму і таго, што Савецкі Саюз—гэта не царская Расія.

Збіраліся мы яшчэ раз наведаць Бацькаўшчыну, але прыходзіцца лічыцца з матэрыяльнымі цяжкасцямі. Заходняя валюта перажывае крызіс. Есць грошы і няма грошай. Калі паехаць да вас, то за долары атрымаеш капейкі. Калі б вы тут прыслухаліся да трыумфальнай размовы, то пачулі б: «Што ж будзе далей? Што з гэтага ўсяго атрымаецца?» Раней такія пытанні не ўзніклі. Я памятаю валютныя крызісы 20-х гадоў, але ж тады па Еўропе пракацілася першая сусветная вайна, вельмі многа было разбурэнняў. Былі грошы, а купляць не было чаго. Цяпер жа тут, здавалася б, усяго хапае, а цэны скачучь бескантрольна. Вось такая ў нас свабода па заходняму статусу. Адзін свабодна назначае цэны, а другі свабодна павінен плаціць, вядома, калі ёсць чым.

Ірына і Аляксея ГРЫЦУКІ.

Канада.

Дарагая Радзіма!

Хачу павіншаваць цябе з Першамаем—святам салідарнасці працоўных усяго свету—і з Днём вялікай Перамогі над германскім фашызмам. Шчыра жадаю новых перамог ва ўмацаванні міру на нашай зямлі, якая бачыла разбурэнні і людское гора.

Кожны дзень я чую і бачу, як ворагі і наёмныя паклёпнікі спрабуюць ачарніць цябе, любімаю Радзіма, і мой вялікі народ. Яны лічаць, што толькі капіталізм добры, таму што прыносіць тамусяму мільённыя прыбыткі. А што рабіць тым, хто жыве голадна?

У нас цэны растуць не з дня на дзень, а з гадзіны на гадзіну, так што ў магазінах не паспяваюць мяняць этыкеткі. А зарплата павышаецца толькі раз у год, ды і то па волі працадаўцы. Але хіба ёй угнацца за цэнамі?

Адзінае сучаснае ў тым страшным свеце—добрая весткі з Радзімы.

У. БЯГАНСкі.

Англія.

«ЗНОЎ УБАЧЫЦЬ РОДНЫ КУТ»

Калі я думаю аб роднай Беларусі, успамінаецца мае далёкае і нялёгкае дзяцінства, якое прайшло ў вёсцы Рудавец. З 12 год галена прымузіла пакінуць родны дом—я два гады пасвіў кароў у суседніх вёсках. І ў школе вучыўся таксама толькі два гады.

А перад першай сусветнай вайной разам са старэйшым братам Дзмітрыем працаваў на фартях у Брэсцкай крэпасці. І калі работа закончылася, вярнуўся ў родныя мясціны. Даводзілася ад усходу да захаду сонца гнуць спіну на памешчыка, атрымліваючы за сваю працу 15 капеек. Цяжкае гэта было жыццё, і мой бацька сам прапанаваў: «Едучь людзі ў Амерыку. Пашукай і ты шчасця за

акіянам». У Злучаныя Штаты я тады не трапіў (у Амерыку не пускалі тых, каму яшчэ не споўнілася 17 год), а разам з іншымі хлопцамі з нашай мясцовасці прыехаў у Канаду.

У гэтай краіне і застала мяне вестка аб Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 года. Мы радаваліся, весяліліся: «Нарэшце! Здзейснілася!» Хацелася хутчэй вярнуцца на Радзіму, каб разам з усімі будаваць новае жыццё. Але ж аказалася, што прыехаць у Канаду лягчэй, чым пакінуць яе. І тады мы ўдваіх з таварышам (звалі яго Іван Сацюк) вырашылі перабрацца ў Расію цераз Аляску. Якраз у той час Злучаныя Штаты аб'явілі мабілізацыю, гаварылі, што войскі будуць накіраваны ў

Еўропу. І мы таксама ўступілі ў амерыканскую армію. А неўзабаве закончылася вайна, і я застаўся ў Амерыцы. Але ніколі не пакідала мае сэрца пачуццё любві да роднай Беларусі, ніколі не губляў я надзеі зноў ступіць на любімую зямлю.

Жыццё склалася так, што толькі праз шмат гадоў суджана было ажыццявіцца маёй мары. Я ўжо двойчы пабываў на Бацькаўшчыне. Савецкая краіна, у тым ліку і мая любімая Беларусь, перажыла шмат цяжкасцей: разбураная вайной народная гаспадарка, якая дасталася ў спадчыну ад царскага рэжыму, нацыянальная варажасць, рэлігійны дурман, фашысцкае нашэсце—усё пераадолеў наш народ, народ-пераможца, народ-стваральнік. І я, чытаючы газеты і часопісы, іншыя савецкія выданні, перабіраючы свае ўражанні ад паездак, ганаруся дасягненнямі працоўных Савецкага Саюза, у тым ліку і маіх землякоў-беларусаў. Я ганаруся, што яны сёння шчасліва жывуць у адзінай зямлі са савецкімі народаў-братоў. Ганаруся, што і я паходжу з таго народа, які ўпершыню на зямлі пабудаваў сацыялістычную дзяржаву.

Працоўныя Беларусі рыхтуюцца адзначаць 60-годдзе сваёй рэспублікі. І я радуся, што ў гэты юбілейны год мне зноў пашчасціць убачыць родны край, сустрэцца з яго цудоўнымі, сардэчнымі людзьмі, убачыць і па вартасці ацаніць плён стваральнай працы маіх землякоў.

Сямён ТРЫХАНЮК.

ЗША.

Австралія.



На поплаве.

Фота А. ГЛІНСКАГА.

бражая оскорбленую добродетель: он, мол, хотел вернуться в СССР, но совершенно неожиданно решение Советского правительства лишило его этой возможности. Вслед за ним, пользуясь такой оказией, в очередном приступе антисоветской истерии беснуется буржуазная пресса.

Симпатии Ростроповича и Вишневецкой давно уже были на стороне злейших врагов нашей Родины. Еще в 1965 году во время гастролей в Израиле супруги удостоились восторженной похвалы сионистской прессы, которая с умилением писала о призыве «выдающегося виолончелиста наших дней» к «сближению обеих наций» (см. «Ариэль». Иерусалим, 1965, стр. 66). Десять лет спустя, уже будучи в заграничном отъезде, супруги Ростроповичи посетили Израиль и по своей инициативе нанесли визит президенту этой страны и встретились с Голдой Меир—той известной деятельницей, которая объявила тотальную войну социализму и в своих

речах неоднократно высказывала лютую ненависть к Советскому Союзу.

Антисоветские высказывания и действия супругов Ростроповичей были высоко оценены их работодателями. В торжественной обстановке им была вручена ежегодная награда руководимой масонами «Международной лиги в защиту прав человека». На церемонии присутствовали известный сионист Бернстайн, редактор «Нового русского слова» А. Седых (Я. Цвибак), сотрудники подпольных американских радиостанций «Свобода» и «Свободная Европа» и другие матери антисоветчики.

Газета «Голос Родины», разоблачая измышления Ростроповича и Вишневецкой об отсутствии для них «полной артистической свободы» в СССР и о каких-то «ограничениях», указывает, что они были удостоены самых высоких наград и званий. «Они имели не только большую зарплату, но среди музыкантов и артистов получали самые высокие гонорары, не го-

воря уже о том, что имели громадную квартиру в Москве, большую дачу, четыре автомобиля и даже трактор для работ на дачном участке».

Решение супругов Ростроповичей остаться на Западе объясняется не только их идейной общностью с сионистами и антикоммунистами других мастей, но и торгашеским корыстолюбием. По этому поводу «Голос Родины» пишет:

«Логично было бы спросить—почему же, «обретая счастье» на Западе, М. Ростропович официально не порывал с Родиной. Почему он сохранил советский паспорт, почему не хотел расставаться с советским гражданством? Он просил продлить срок действия своего советского паспорта на два года и, не дожидаясь ответа, подписал контракт с Вашингтонским симфоническим оркестром, по которому, начиная с 1977 года, он обязался работать в нем музыкальным директором и дирижером.

В чем же дело? Оказыва-

ется, все объясняется весьма просто: в соответствии с существующими правилами (а М. Ростропович весьма досконально изучил их) при наличии советского гражданства он освобождался от уплаты значительных налогов на сборы, получаемые от своих гастрольных выступлений.

Вот в чем, оказывается, фокус! Чисто торгашеский расчет—шуметь о «свободе творчества», «о высоких политических материях»—и жульнически не платить налогов... За эти три с небольшим года оборотистые гастролеры успели купить две громадные квартиры в Нью-Йорке и Париже, за 175 тысяч фунтов стерлингов приобрести дом в Лондоне и наконец виллу под Лозанной в Швейцарии.

Вместе с тем Ростропович делал пожертвования в пользу различных антисоветских организаций и изданий. Таким образом дальнейшая принадлежность к советскому гражданству супругов Ростроповичей способствовала бы не только их еще большему

обогащению, но и увеличивала бы возможность щедрого финансирования белогвардейцев, «диссидентов», сионистов и другого антисоветского отребья. Поэтому понятно, что лицемерное «возмущение» новоявленного домовладельца и мецената законономерным актом Советского правительства представляет собой реакцию стяжателя на уменьшение возможности наживы. Все это не имеет ничего общего с нарушением его человеческих прав. Человек, добровольно отказавшийся от Родины, которая устами своих дипломатических представителей призвала его к возвращению, не может считать себя изгнанником.

Что же касается буржуазных писак, напускающих густой антисоветский туман на вполне ясное дело супругов Ростроповичей, то их поведение понятно: пользуясь малейшей возможностью, они изо всех сил стараются оклеветать и опорочить Советский Союз перед лицом общественного мнения капиталистических стран.

ДАСТУПНАСЦЬ КУЛЬТУРЫ: ПЛЮСЫ І МІНУСЫ

Падлічана, што існуе прыкладна 250 азначэнняў тэрміну «культура». Амаль столькі ж тлумачэнняў такіх слоў, як «свабода» і «дэмакратыя». Мэта гэтага невялікага артыкула зусім не ў стварэнні новай, 251-й фармулёўкі. Яна ў іншым: паспрабаваць растлумачыць савецкі пункт гледжання на культурны працэс, раскажаць аб некаторых вызначальных прыкметах савецкай культуры і мастацтва.

ГОЛАД, ЧЭРГІ І КУЛЬТУРА

Спалучэнне гэтых слоў можа выклікаць недаўменне. Таму растлумачым адрозненні: мы маем на ўвазе чэргі каля музеяў і тэатральных кас, чэргі чытачоў, што засталіся без падпіскі на зборы твораў Л. Талстога, А. Дзюма, А. Чэхава, Д. Лондана, Ф. Стэндала, Э. Хэмінгуэя...

Атрымліваецца, што кніг у СССР не хапае? Іх выпускаюць маламыі тыражамі?

Не. Тыражы вялікія. Аднак «кніжны голод» працягваецца не адзін дзесятак год. Яшчэ ў 1938 годзе М. Горкі пісаў Р. Ралану: «...Нягледзячы на павелічэнне прадукцыі існуючых фабрык, у нас «кніжны голод». Прычына з'явілася — рост пісьменнасці і хуткае развіццё патрэбнасці ведаў. Попыт на кнігу выяўляецца ў лічбах амаль астранамічных».

Паводле даных ЮНЕСКО, СССР цяпер самая чытаючая краіна свету. У бібліятэках хпіла б кніг і часопісаў, каб уручыць па экзэмпляру кожнаму жыхару планеты. Тыражы выдадзеных у Савецкім Саюзе кніг за 1918—1977 гады ў 11 разоў перавышаюць цяперашнюю колькасць людзей. Калі б усе жыхары Зямлі — ад малага да вялікага — аднойчы ўселіся перад кінаэкранам, то такая колькасць гледачоў аказалася б крыху меншай за тую колькасць людзей, якія наведлі кінасеансы ў СССР за адзін год. Кожны другі жыхар краіны ходзіць у музеі. Кожны трое з чатырох бываюць на спектаклях і цыркавых прадстаўленнях. 25 мільёнаў савецкіх людзей займаюцца самадзейнай мастацкай творчасцю.

У СССР 573 субсідзіруемыя дзяржавай пастаянныя (прафесійныя) тэатры, не лічачы многіх соцыяльна-самадзейных, народных. Колькасць жа цыркаў большая, чым ва ўсіх іншых краінах...

І галоўнае, што гэтыя лічбы растуць.

ШТО ВЫЗНАЧАЕ ВЫБАР!

Аднак, звярнуўшы ўвагу на такія пазітыўны фактар, трэба адначасова прызнаць: засваенне той ці іншай сумы ведаў, таго ці іншага аб'ёму інфармацыі далёка яшчэ не раўназначна валоданню культурай.

Юрыдычная ж і матэрыяльная даступнасць культурных каштоўнасцей сама па сабе не выклікае патрэбнасці іх выкарыстання. Да таго ж безліч інфармацыі, якая абрушваецца на чалавека, у стане не толькі ўзбагаціць, але і, наадварот, збедніць, звужыць яго духоўны свет, гэта значыць насіць антыкультурны характар.

Справа, значыць, не толькі ў тым, што чалавеку забяспечана даступнасць культурных каштоўнасцей і прадастаўлена свабода выбару, але і ў тым, якія абставіны вызначаюць гэты выбар.

Абставіны могуць быць знешнімі і выпадковымі ў адносінах да індывіда. І тады пры ўсёй бачнай свабодзе ён будзе толькі пасіўным аб'ектам уздзеяння інфармацыі, своеасаблівым роботам, у якога няцяжка закласці любую праграму. Іменна ў такіх абставінах «жоўтая», «чорная», «бульварная» літаратура і іншы культурны хлам могуць аказацца і вельмі часта аказваюцца больш пажаданымі за сапраўдныя каштоўнасці культуры.

Культура — не толькі веды. Гэта перш за ўсё творчая дзейнасць чалавека, заснаваная на сцвярдзенні ўжо дасягнутага, гэта ўвасабленне актыўных, творчых адносін чалавека да рэчаіснасці. І адна з галоўных асаблівасцей сацыялістычнай культуры якраз і заключаецца ў тым, што такія адносіны ператвараюцца ў неад'емную якасць чалавека, што бурывацца спрадвечнае дзяленне грамадства на творцаў і спажывцоў культуры.

У ЧЫМ АДРОЗНЕННІ САВЕЦКАЙ КУЛЬТУРЫ!

Сацыялістычнае грамадства разглядае чалавека не як пасіўнага спажывацтва культуры, а як яе творца. Найглыбейшы сэнс сацыялістычнай рэвалюцыі і разам з тым неабходная ўмова ажыццяўлення яе мэт заключалася ў тым, каб прыцягнуць усю масу працоўных, уключаючы «самыя ніжэйшыя нізы», да самастойнай, актыўнай, сацыяльна значнай творчасці. Гэта азначала ператварыць увесь народ наогул і кожнага яго прадстаўніка пасобку ў свядомага ўдзельніка культурна-гістарычнага працэсу.

У першыя гады Савецкай улады асноўную ўвагу звярталі на элементарную адукацыю, на ліквідацыю непісьменнасці. Адукацыя стварыла глебу для культуры, на якой выраслі новыя мастацтва і літаратура. Усё багацце чалавечай думкі, створанае і ствараемае, стала здабыткам народа.

Адна з вядучых заканамернасцей развіцця сацыялістычнай культуры — фарміраванне мастака новага тыпу, асобы іншай, чым раней, сацыяльнай арыентацыі, іншага светапогляду. Мастацтва, якое ствараецца ім, працягвае лепшыя традыцыі сусветнай мастацкай культуры. І ў той жа час гэта мастацтва якасна новага зместу і напрамку. Гэта мастацтва дэмакратычнае і гуманістычнае па сваіх вытоках і па самой сваёй сутнасці. Яно нясе ў сабе ідэю абнаўлення жыцця, перабудовы яго на карысць чалавека. Яно адмаўляе як сузіральнасць, так і адыход ад рэчаіснасці, і кліча да барацьбы за прагрэс чалавецтва, умацоўвае ў чалавечых сэрцах веру ў будучае, у сваю сілу.

Другая важная заканамернасць развіцця сацыялістычнай мастацкай культуры — фарміраванне новага чытача, слухача, гледача, новы характар узаемаадносін паміж мастаком і аўдыторыяй.

Усё большы размах атрымлівае шэфства тэатральных калектываў, літаратурных часопісаў над калгасамі, заводамі, будоўлямі. Вопытныя майстры літаратуры і мастацтва кіруюць літаратурнымі аб'яднаннямі, калектывамі мастацкай самадзейнасці, удзельнічаюць у іх пастаноўках. «Саюз працы і мастацтва» — за гэтай формулай стаіць новы характар адносін мастацтва да аўдыторыі і, у сваю чаргу, аўдыторыі працоўных — да мастацтва. Падобныя пастаянныя кантакты дапамагаюць фарміраванню эстэтычных густаў народа, развіццю творчых здольнасцей. Такая садружнасць нараджае двухбаковы працэс узаемага абагачэння: з аднаго боку, мастацтва ўзбагачаецца веданнем жыцця, з другога — адбываецца далейшае пазнанне мільёнамі мастацкіх каштоўнасцей.

...Існуе, як гаварылася вышэй, мноства вызначэнняў культуры. Калі ж гаварыць аб культуры сацыялістычнай, то, бадай, яе галоўная прыкмета — адмаўленне эліты і элітарнасці. Карацей кажучы, гэта культура не для выбраных. Яна для ўсіх.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.



Вышш двохсот харэографіў, дырыжораў, кіраўнікоў народных тэатраў і аркестраў народных інструментаў — выпускнікоў Гродзенскага культурна-асветнага вучылішча штогод пачынаюць работу ў дамах культуры і клубах Гродзенскай вобласці. НА ЗДЫМКУ: навучэнцы другога курса харэаграфічнага аддзялення Гродзенскага культасветвучылішча.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ВЫШЭЙШЫ ПРЫЗ — САВЕЦКІМ АРХІТЭКТАРАМ

На Міжнародным конкурсе маладых архітэктараў у Парыжы 5 прэмій з 10 атрымалі савецкія прадстаўнікі, прычым 2 праекты ўдастоены вышэйшага прызга.

Было прадстаўлена 107 праектаў з 17 краін, у тым ліку з ЗША, Японіі, Францыі, Вялікабрытаніі, Польшчы. Ва ўмовах конкурсу было сказана, што ў ім могуць удзельнічаць студэнты старэйшых курсаў архітэктурных інстытутаў і спецыялісты, якія год назад скончылі інстытут. У складзе журы не было прадстаўнікоў СССР.

Мы, — расказавае кіраўнік групы савецкіх студэнтаў дацэнт І. Ляжава, — прадставілі праект будынка сучаснага тэатра ў Маскве. Аўтары: студэнт М. Бялоў, малады архітэктары, якія год назад скончылі інстытут, — В. Ламакін, М. Хазанавіч, В. Аўсянік, сцэнограф Т. Арзамасава. Па ўмовах конкурсу будынак тэатра павінен быць размешчаны ў межах горада: або ў яго існуючай частцы (старой), або ў новай. Найбольш цяжкай задачай, як мне здаецца, з'яўляецца праекта-

ванне новага будынка ў існуючай частцы горада.

Наш праект — не будынак новага тэатра ў звычайным сэнсе, а тэатральны комплекс. Мы «забудавалі» прасторы каля Вялікага тэатра, уключылі сюды старыя тэатры: Вялікі, Малы, Дзіцячы, Аперэты. Гэта так званая універсальная прастора павінна служыць месцам масавых дзеянняў і адпачынку.

У яго ўваходзіць гастрольны цэх — група збудаванняў, якую мы назвалі «верф'ю». Гэта блок, форму якіх можна мяняць, рабіць з дэкарацыі тую натуру, якая патрэбна рэжысёру. Скажам, прыязджае на гастролі абласны драматычны тэатр, вы зможаце змадэліраваць «каробку» гэтага тэатра, і яна ўпішацца ў нашу прасторы. Другое збудаванне — універсальная зала для масавых відовішчаў. Мы назвалі яе «калізею». Тут могуць праходзіць любыя прадстаўленні. Ва ўсім гэтым комплексе размешчаны кафэ, студыі, тэатральныя майстэрні, гасцініцы для прыязджаючых актёраў і г. д. Збудаванні не парушаюць ранейшай забудовы, уліваюцца ў яе.

Парыжскі конкурс праходзіў па ініцыятыве Міжнароднага саюза сцэнографіў. Ідэя конкурсу заключалася не столькі ў стварэнні новага знешняга аблічча тэатральнага будынка, колькі ў абнаўленні ўнутранага жыцця тэатра, прадстаўленні рэжысёру максімальнай свабоды.

Здаецца, нам удалося ажыццявіць гэтую ідэю. Нашым праектам зацікавіліся грамадскі Масквы, калектыв Вялікага тэатра.

Людміла ДЗЯРБУШАВА.

3 АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ



Удзельнікамі чарговай выстаўкі ў Палацы мастацтва сталі жывапісы, графікі і скульптуры аднаго пакалення — удзельнікі Вялікай Айчыннай вайны. Яны паказалі работы розных год. Партрэты і пейзажы, нацюрморты, жанравыя карціны цікава і шматбакова адлюстроўваюць нашу рэчаіснасць. Але без перабольшвання можна сказаць, што найбольш глыбока і пасяродна беларускія мастакі гэтага пакалення пі-



шучь пра перажытую вайну, водгулле якой у рэспубліцы і сёння ўплывае на лёс людзей. Выстаўка якраз і паказала плён роздумаў і творчай працы — ад фронтавых замалёвак В. Ждана да эпічных палотнаў М. Савіцкага і В. Грамыкі. НА ЗДЫМКАХ: Ф. БАРАНОУСКІ. «Ішоў салдат, ішоў...» 1969 г.; С. КАТКОУ. «Восеньскі пейзаж». 1968 г.; Л. ШЧАМЯЛЁУ. «Сёстры». 1977 г.

ЖЫВУЦЬ У ВЁСЦЫ УДОВЫ

Мы сустрэліся ў тэатры ў тую рэдкую гадзіну, калі дзённая мітусня рэпетыцыі ўжо ўлеглася, а вячэрняе ажыўленне перад спектаклем яшчэ не пачалося. У грымёрнай саладкавата пахла грывам і стаяла тая нязвычайна ўрачыстая цішыня, калі хочацца гаварыць шэптам і спавадацца ў любові да сцэны. Але размова ў нас ішла аб іншым. Народная артыстка БССР Галіна Макарава, якая аддала Беларускаму тэатру імя Янкі Купалы больш за 40 год, дэбютавала нядаўна ў кіно, сыграўшы адну з галоўных роляў у фільме лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР С. Мікаэляна «Удовы». Вось з асаблівасцямі мастацтва экранна і пачалася ў нас гутарка.

— Строга кажучы, дэбютам гэтую ролю назваць нельга, — гаворыць Галіна Кліменчыёна. — У маёй творчай біяграфіі былі невялікія эпизодычныя ролі ў кіно. Але іх, вядома, нельга параўнаць з той глыбокай і складанай задачай, якая мне выпала ва «Удовах». Я заўсёды баялася кінематографа. І ў мяне былі на тое падставы. Лічыцца, што тэатральны актёр у стане так ці інакш сыграць у любым фільме, у той час як кінаактёр, маўляў, спасце на сцэне. Думаю, што не ўсё ў гэтым меркаванні справядліва. Больш таго, на маю думку, актёру ў тэатры іграць лягчэй. Ён акружан партнёрамі, з якімі дзяліць чорны хлеб рэпетыцый, пошукаў і якія разумеюць яго з паўслова. Ён мае магчымасць пра жыць лёс свайго героя ад пачатку да канца, паступова назапашваючы патрэбны эмацыянальны стан для кульмінацыйных сцэн. Ён, нарэшце, заўсёды адчувае жывое дыханне залы, якая не дае апусціць рукі нават пры яўнай няўдачы. Не, сцэна для тэатральнага актёра нібы зямля для Антэя, у якой ён чэрпае сілы.

І зусім іншая справа ў кіно. Тут актёр можа спадзявацца толькі на свае сілы. Ён павінен валодаць незвычайнай пластычнасцю, рухомасцю, каб у любы момант

быць гатовым сыграць самую драматычную сцэну. І ўсё гэта адзін на адзін з бяспрымым аб'ектывам кінакамеры. Не, што ні кажыце, здымацца ў кіно вельмі цяжка, і, вядома, гэтыя цяжкасці і стрымлівалі мяне раней ад сяброўства з кінематографам.

— Як вы ў такім разе адважыліся на галоўную ролю?

— Вырасла паспрабаваць, а ў выпадку няўдачы можна і адмовіцца. Але ішлі дні за днямі, рэжысёр адняты матэрыял нам не паказваў, а потым высветлілася, што гатова палавіна фільма...

На выкананне ролі бабы Шуры былі і іншыя прэтэндэнты. Рэжысёр вырашыў не пачынаць здымкі фільма, пакуль не знойдзе выканаўцаў, якія б ідэальна адпавядалі яго задуме. Прычым ён хацеў здымаць актёраў, твары якіх мала знаёмы кінагледатчу.

Памочнік рэжысёра ў пошуках выканаўцаў аб'ездзіў дзесяткі гарадоў, наведваў самадзейныя і прафесійныя тэатры. Аднойчы ён прыехаў у Мінск, паглядзеў спектакль «Трыбунал» па п'есе А. Макаёнка, у якім я выконваю ролю Паліны. Відца, гэты народны характар, сыграны мною, аказаўся нечым сугучным задуме будучага фільма, і мяне запрасілі на кінапробы. Там я і сустрэлася са сваёй партнёршай па фільме Галінай Скарабагатавай, і мы ўжо з першых рэпетыцый адчулі тую творчую «сумяшчальнасць», без якой нельга разлічваць на поспех.

— Выбар актёрскага дуэта сапраўды быў важным для дакладнага ўвасаблення задумы. Просценькая гісторыя дзвюх вясковых баб, характар іх узаемаадносін — гэта той своеасаблівы маральны камертон фільма, якім правяраюцца лёсы ўсіх астатніх герояў.

— Сцэнарысты Ю. Дунскі і А. Фрыд з замілаваннем і мяккім гумарам выпісалі два самабытныя, глыбокія нацыянальны характары.

Добрамысліва, нетаропка, крыху мешкаватая баба Шура, якую іграю я, і калючая, непаседлівая, вострая на

язык баба Ліза — як непадобны нашы герані! І хоць яны і лічацца неразлучнымі сяброўкамі, спрэчка так і ўспыхвае паміж імі. Але ў тым і справа, што пры ўсёй рознасці сваіх натур не могуць нашы бабулі абыходзіцца адна без адной. Нягледзячы на іх вечныя сваркі, лаянкі, міжвольнае суперніцтва за права кіраваць адна адной, мы пазнаем у іх людзей, у якіх агульны лёс, агульная памяць, агульная біяграфія...

Абедзве яны — удовы.

І за гэтым горкім словам усё іх доўгае жыццё, на якое выпала так многа няшчасця і так мала надзеі. І трагедыя першых дзён вайны, і надрыўныя провады мужоў і сыноў на фронт, і бяссонныя ночы ў чаканні салдацкага пісьма, і невыносны цяжар пахавальных, і няўцешныя праклёны немласэрнага лёсу, і падслепаватыя аконцы асірацелаі хаты, і пакрыўлены плот — усё гэта ўвабрала ў сябе слова «удовы». І так дзень за днём трыццаць год адзіноты і трывожнай матчынай надзеі, што вось-вось ля парогу з'явіцца сын ці муж. Але ніхто ўжо не з'явіцца, таму што нікога і нічога ў баб, не засталася акрамя іх саміх, пажаўцелых пісьмаў і салдацкай магілкі на ўскраіне вёскі. Вось гэта агульнае гора, агульны лёс — гэта і ёсць тая непарушная роднасць, якая злучае абедзвюх гераней.

— Агульная памяць, агульны лёс зблізіў не толькі галоўных гераней фільма. Людзі з розных куткоў краіны прыехалі ў дом баб, спадзеючыся, што яны берагуць магілу іх родных...

— Аб гэтым і хацелі мы раскажаць з экранна. Наш фільм — аб народнай памяці, якая ніколі не забудзе вялікую і горкую народную вайну. Наш фільм — аб людзях, у якіх памяць вайны засела асколкам у сэрцы і, нягледзячы на доўгія дзесяцігоддзі, што прайшлі з таго часу, не дае забыцца аб сабе. Героі фільма з'язджаюцца да месца былых баёў, каб пакланіцца тым вядомым і невядомым салдатам, чыёй

крывёй паліта беларуская, украінская, руская зямля ад Брэста да Масквы.

Пачынаючы здымкі фільма, мы разумелі, што не мае права нават на самую маленькую няпраўду, на якую небудзе прыблізнасць. Фільм вырас з дакументальнага газетнага нарыса, да дакументальнасці падзей мы і імкнуліся. Мікаэлян задоўга да пачатку здымак прыехаў у Смаленскую вобласць, дзе адбываецца дзеянне фільма. Ён жыў тут некалькі месяцаў, старанна выбіраючы фон, асяроддзе будучага фільма, размаўляючы з людзьмі, чыі лёс падобны на лёс герояў фільмаў.

Мы з Галінай Скарабагатавай таксама пачалі падрыхтоўку да здымак загадзя, прадумваючы кожную дробязь у характары сваіх гераней, у іх манеры размаўляць, хадзіць, апранацца. Касцюмеры падобралі нам адзенне ўдоў, і мы ні разу не знялі яго за час здымак, забыўшы аб касметыцы, парфюмерыі і тонкасцях цырульнікаў. А аб тым, якімі бываюць вясковыя жанчыны ў жыцці, я ведаю не толькі з кніжак і кінафільмаў. Я ж сама расла і выхоўвалася ў вёсцы, мае рукі помняць адпаліраваныя мазалямі граблі. Я помню сваіх аднавіскоўцаў, нястомных у працы, нястрымных у вяселлі, шчодрых на добрае слова, чужых і спагадлівых да чужога гора.

Праўдзівы, правераны ў дэталю сцэнарый, тонкая, тактоўная рэжысура, узаемаўразуменне з актёрамі, дакладнасць становішча — усё гэта садзейнічала таму, што здымкі ішлі хутка і ўсё ўдавалася. Дзень за днём мы ўжываліся ў лёсы ўдоў і ўжо не маглі адрозніць, дзе канцацца жыццё нашых гераней і дзе пачынаюцца нашы клопаты, нашы думы аб вечным жаночым прызначэнні тварыць дабро, любоў, жыццё...

Цяпер, калі фільм выйшаў на экраны, я ўспамінаю здымкі з любоўю і цеплынёй. Мудрая, сардэчная ўдава — баба Шура застанецца са мной назаўсёды.

Леанід ПАЎЛЮЧЫК.



Лёс хлопчыка ў зорным плашчы, спачатку прыгожага, але бессардэчнага, стаўшага пасля цяжкіх выпрабаванняў прыгожым і тварам, і душой, хвалюе не адно пакаленне маленькіх чытачоў. Па-новаму ўсхваляваў ён галоўнага рэжысёра Дзяржаўнага тэатра лялек БССР, заслужанага артыста рэспублікі А. Ляляўскага. Ён інсцэніраваў і паставіў на тэатральнай сцэне вядомага казку Аскара Уайльда «Зорны хлопчык».

НА ЗДЫМКАХ: заслужаны артыст БССР Анатоль ЛЯЛЯЎСКІ; артыстка Валяціна ПРАЖЭВА — выканаўца ролі «зорнага хлопчыка» — са сваім героем.



У ВІЦЕБСКУ адкрылася абласная мастацкая выстаўка. На ёй шырока прадстаўлены жывапіс, акварэль, графіка, скульптура і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Разам з вядомымі майстрамі свае работы дэманструе і моладзь.

ВЫЙШАЎ з друку першым том «Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы». Выданне разлічана на пець тамоў і ахоплівае 100 тысяч лексічных і фразеалагічных адзінак. Слоўнік адрасцеца ўсім тым, хто цікавіцца беларускай мовай.

НОВУЮ работу паказаў гледачам віцебскі Акадэмічны тэатр імя Якуба Коласа. Гэта спектакль «Не страляйце ў белых лебедзяў» паводле аповесці Барыса Васільева.

СПОЎНІЛАСЯ 50 год аркестру народных інструментаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

ПРЭМ'ЕРА — камедыя А. Кузняцова і Г. Штайна «Жанаты жаніх» — адбылася на сцэне старадарожскага народнага тэатра. Тэатр, створаны ў Старых Дарогах у 1955 годзе, паставіў на сваёй сцэне каля 30 спектакляў.

ЗА ЗАСЛУГІ ў развіцці беларускага савецкага кінамастацтва і актыўны ўдзел у грамадскім жыцці Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР прысвоена ганаровае званне заслужанага дзеяча мастацтваў Беларускай ССР Віктару Дашуку — кінарэжысёру і Яўгену Ігнацэву — мастаку-пастаноўшчыку.

ШЧЫРЫ СЯБРА ДЗЯЦЕЙ

ДА 95-годдзя 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ЯНКІ МАЎРА

Звыш пяцідзсяці год прайшло з таго часу, як у друку з'явіліся першыя творы выдатнага беларускага дзіцячага пісьменніка Янкі Маўра. З таго часу імя пісьменніка — адно з самых любімых для нашых юных чытачоў. У асобе Янкі Маўра дзеці бачаць чалага, уважлівага і разумнага таварыша, які добра ведае іх, дапамагае разабрацца ў падзеях жыцця, абуджае лепшыя думкі і пачуцці, гартуе характар і волю, мацуе веру ў сілы і здольнасці чалавека.

Нарадзіўся Янка Маўр (Іван Міхайлавіч Фёдарэў) 10 мая 1883 года ў горадзе Лібава, куды бацька яго, беларускі селянін-бядняк, прыехаў у пошуках лепшага жыцця. Пасля смерці бацькі вярнулася на радзіму, у вёску Лебянішкі Ковенскай губерні, маці з сынам. Там і прайшло маленьства будучага пісьменніка. Скончыў пачатковую школу і рамеснае вучылішча. Многа чытаў кнігі, якія прымушалі задумацца над рэчаіснасцю, вучылі жыць.

У 1899 годзе Янка Маўр становіцца студэнтам Панявешскай настаўніцкай семінарыі. Тут ён пазнаёміўся з рэвалюцыйна настроенай моладдзю. Калі пра гэта даведлася дырэктарка семінарыі, студэнт Фё-

дараў быў выключаны з навучальнай установы. Аднак сувязі з перадавой моладдзю ён не пераваў. На яго кватэры паранейшаму збіраліся студэнты, шмат гутарылі, марылі аб светлай будучыні. Янка Маўр адначасова рыхтаваўся да здачы экзаменаў экстернам за курс семінарыі. У 1903 годзе ён здаў іх і атрымаў званне настаўніка пачатковай школы. Працаваў настаўнікам спачатку пад Панявешам, затым у вёсцы Бытча на Барысаўшчыне.

Поўны імкнення дапамагчы народу скінуць панскія пугы, стаць вольным і шчаслівым, Янка Маўр прымае актыўны ўдзел у рабоце нелегальнага з'езда рэвалюцыйна настроеных настаўнікаў, які адбыўся на радзіме Якуба Коласа ў вёсцы Мікалаеўшчына. На беразе Нёмана, дзе праходзіў з'езд, упершыню сустрэліся два славуцкія беларускія пісьменнікі. З таго часу і да канца сваіх дзён яны былі добрымі сябрамі. Як вядома, з'езд выкрыла паліцыя, а ўдзельнікаў яго аддалі пад суд. Якуб Колас і Янка Маўр былі пазбаўлены права выкладаць у дзяржаўнай школе.

З радасцю сустрэў Янка Маўр Кастрычніцкую рэвалюцыю. «Да гэтага часу, — успамінае пісьменнік, — захавалася ў мяне тое асяпальнае ўражанне, калі мне адкрылі дру-

гі, новы, сапраўдны свет — свет барацьбы за ўстанавленне царства працы на зямлі». Ён становіцца актыўным дзеячам народнай асветы на Беларусі, працуе ў Мінску выкладчыкам гісторыі і географіі, у камітэце саюза работнікаў асветы.

Пісьменнік прыняў самы актыўны ўдзел у стварэнні літаратуры для юных чытачоў, узабагаціў яе новымі тэмамі і жанрамі. Яго першая аповесць «Чалавек ідзе» выйшла ў 1927 годзе, яе адрозна заўважыла шырокае кола чытачоў.

Крыху пазней у друку з'яўляюцца апавяданні «Слёзы Тубі», «Лацароні», «Незвычайная прынада», «Звяры на караблі», аповесці «У краіне райскай птушкі» і «Сын вады», раман «Амок». У гэтых творах пісьменнік спыняецца на праблеме народа, праблеме барацьбы за шчасце чалавека, піша пра нялёгкае жыццё дзяцей у каланіяльных і залежных краінах. Аўтар паказаў сябе майстрам новага тады ў беларускай дзіцячай літаратуры прыгодніцкага жанру.

У 1933 годзе пісьменнік напісаў для юных чытачоў аповесць «Палескія рабінзоны», дзе з захопленнем раскажаў аб Палессі, яго багатым раслінным і жывёльным свеце.

Сапраўдным святам для дзяцей з'явілася аповесць Янкі Маўра «ТВТ», у якой ён раска-



заў аб слаўных справах піянераў. Твор гэты атрымаў высокую ацэнку чытачоў і літаратурнай грамадскасці. Па просьбе Максіма Горкага аўтар пераклаў аповесць на рускую мову і паслаў яму ў Маскву.

Цікавая і змястоўная пасляваенная творчасць Янкі Маўра. У 1955 годзе часопіс «Малодосць» надрукаваў новую аповесць вядомага дзіцячага пісьменніка «Фантамабіль прафесара Цылякоўскага». Аўтар піша ў ёй пра падарожжа савецкіх падлеткаў на Месяц, Марс, Венеру, нібы рыхтуючы хлопчыкаў і дзяўчынак да сапраўдных палётаў зорных караблёў, пачатак якім неўзабаве паклаў Савецкі Саюз.

М. ЖЫГОЦКІ.

НЁМАНСКІ КРАЙ

На поўдзень ад Мінска ля вёскі Пясочнае зліваюцца невялікія рэчкі і ручаі і пачынаецца Нёман. Галоўны выток яго — гэта маленькая рачулка, і мясцовае насельніцтва заве яе Нёманец. На Нёмане ціжэй Пясочнага раскінулася вёска Мікалаеўшчына — радзіма Якуба Коласа. Прыгажосць гэтых мясцін адлюстравана ў многіх творах народнага паэта. Старыя вербы нахіліліся тут над чыстай празрыстай вадой, месцамі сасновы бор падыходзіць да ракі.

Паступова ўніз па цячэнню Нёман набірае сілу, прымаючы вадку сваіх шматлікіх прытокаў. Ад станцыі Стоўбцы пачыналася некалі суднаходства, а на былой прыстані ля вёскі Свэржань нават будавалі невялікія судны.

Нёман збірае свае воды і з беларускіх, і з літоўскіх зямель. Гэта рака мае на Беларусі даволі імклівае цячэнне, бо перапад вышынь на ёй значны. Пачынаецца рака на вышынях каля 200 метраў, а асобныя вытокі — яшчэ вышэй, пакідае ж беларускія землі на вышыні менш за 80 метраў над узроўнем мора. Быстрыні на Нёмане чаргуюцца з шырокімі павольнымі плёсамі, а часта побач з ракой можна бачыць і старыя рэчышчы. Многа камянёў, віроў на Нёмане, асабліва там, дзе ён абгінае Навагрудскае ўзвышша. Але і тут сцюдзёныя прытокі ўзбагачаюць яго светлай празрыстай вадой.

Ад каменнага веку, больш за 6 тысяч гадоў таму назад, жылі на Нёмане людзі. Тут складалася ў даўнія часы асабліва «нёманская» культура. Невядома, што гэта быў за народ, але знаходзяць ад тых часоў у Панямонні крамянёвыя наканечнікі стрэлаў, каменныя сякеры, гліняныя гаршкі і іншыя прадметы.

Сярод прытокаў Нёмана вялікае значэнне для суднаходства мела рака Шчара. У канцы XVIII стагоддзя яна была злучана каналам з ракой Ясельдай, прытокам Прыпяці. Канал быў вузкім, будавалі яго прыгонныя сяляне пана Агінскага, таму звалі гэты водны шлях Агінскім каналам. Доўгі час па ім з Прыпяці ў Нёман сплавляўся лес, ішлі невялікія судны. Але для сучасных суднаў канал малы. Захаваліся на ім дзе-нідзе старыя драўляныя памосты, рэшткі старых прычалаў, але гэта ўжо помнікі мінулага.

Ля горада Масты Нёман, прыняўшы Шчару і Зяльвянку, становіцца ўжо шырокай ракой. З даўніх часоў у Мастах працавалі лесапільні. Тут рабілі мэблю. Само паселішча было вядома яшчэ з XVI стагоддзя. Сучасныя Масты — новы растучы горад. Вельмі мала тут засталася ад былога мястэчка.

Найбольшы беларускі горад на Нёмане — Гродна, вядомы яшчэ з XII стагоддзя. У старыя часы гэта быў цэнтр Гродзенскай губерні, але вялікім горадам ён стаў толькі за апошнія 20 год. Шырокай стужкай цячэ Нёман ля самага гарадскога цэнтру. Берагі яго стромкія, высокія; рака празрае тут Гродзенскае ўзвышша. На высокім беразе відзіць вядомыя гістарычныя помнікі: Стары замак (у ім зараз гісторыка-археалагічны музей), Новы замак, Каложская царква XII стагоддзя. Рэчышча Нёмана добраўпарадкавана, умацавана каменем і бетонам. Ля ракі заўсёды людна.

Уніз за Гродна Нёман цячэ ў высокіх берагах, парослых сасновымі барамі. Летам цёплы ветрык даносіць смалісты пах хвой да самай вяды. Тут зоны адпачынку і піянерскія лагеры. Гэтыя мясціны называлі некалі Гродзенскай пушчай. Яшчэ ніжэй Нёман выходзіць на прасторы братняй Літвы. Там каля горада Каўнаса (былога Коўна) ён прымае свой найбольшы прыток Вілію, якая таксама збірае большую частку сваіх вод з беларускіх зямель.

Многа беларускіх гарадоў і вёсак стаіць на Нёмане і яго прытоках. Ад старых часоў засталіся тут замкі і вежы. Не раз на берагах Нёмана грэмелі бітвы. Жореткія баі ішлі тут і ў першую сусветную і ў Вялікую Айчынную войны. Панямонне непарыўна звязана з гісторыяй, жыццём і барацьбой беларускага народа. Прыродныя сваясаблівасці, адметнасці ў гістарычна-культурным развіцці даюць падставы называць тутэйшыя мясціны Нёманскім краем.

Вадзім ЖУЧКЕВІЧ,
доктар геаграфічных навук.



Перамогай гамяльчанаў у В. Рогова закончыўся чэмпіянат рэспублікі па сучаснаму пяцібор'ю, які праходзіў па праграме VII летняй Спартакіяды БССР.

У Ленінградзе завяршыліся традыцыйныя спаборніцтвы па вольнай барацьбе. На гэты раз у горад на Ныве прыехалі 238 атлетаў з 38 гарадоў краіны, якія прадстаўлялі 12 саюзных рэспублік, у тым ліку Беларусь.

У горадзе Пльзень (ЧССР) адбыліся трады-

цыйныя спаборніцтвы па стральбе на Вялікі прыз Перамогі, у якіх прынялі ўдзел мацнейшыя стралкі сацыялістычных краін. Мінчанін Віктар Пятроў быў першым у стральбе з адвольнага пісталета на 50 метраў.

У Архангельску завяршылася ўсесаюзнае першынство бадмінгістаў добраахвотнага спартыўнага таварыства «Спартак». Спартамены Беларусі — пераможцы ў камандным заліку. Абсалютнымі чэмпіёнамі таварыства сталі майстар спорту міжнароднага класа Анатоль Скрышко з Мінска і майстар спорту з Магілёва Святлана Бялясава.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 800

Слоні́мская но́вая 77 ГО́тыка



З сярэдзіны XIX стагоддзя ў беларускай архітэктуры вызначыўся якасна новы этап развіцця. Узнікла будаўнічая індустрыя, павялічылася колькасць будаўнічых карпарацый, з'явіліся новыя тыпы грамадскіх, прамысловых і жылых будынкаў. На змену класіцызму, які пановаў у канцы XVIII — першай палове XIX стагоддзя, прыйшлі кірункі, звязаныя з тэндэнцыямі рамантызму ў літаратуры і мастацтве таго часу.

Архітэктары і мастакі імкнуліся знайсці новыя вобразы, новую дынаміку, новыя сродкі выразнасці, якія б карэнным чынам адрозніваліся ад знешне халодных і статычных форм класіцызму. У гэтых абставінах з'явіўся стыль, які адраджэў старажытныя прыёмы беларускай готыкі XIII—XVI стагоддзяў. Ён атрымаў назву псеўдаготыкі, або неаготыкі (гэта значыць новай готыкі).

Мінулыя стылі закраналі толькі манументальную архітэктуру: замкі, палацы, царквы, касцёлы, манастыры. Народнае жыллё заставалася цалкам драўляным. Ні готыка, ні рэнесанс, ні барока, ні класіцызм не закранулі карэнным

чынам жылля, выключэнне складае невялікая колькасць будынкаў, узведзеных па ўзорных праектах XVIII стагоддзя. У другой палове XIX стагоддзя, пры рэканструкцыі гарадоў, паўстала неабходнасць павялічыць аб'ём капітальнага, у першую чаргу жыллага, будаўніцтва. Пры гэтым архітэктары, якія праектавалі забудову, засноўваліся на тым, што кожны будынак павінен мець адметнае аблічча, а ўсе пабудовы — складаць адзіны ансамбль.

Такі ансамбль узнік у Слоніме. Перш за ўсё, у помніках гэтага стылю трэба адзначыць дэкаратыўнасць у аздабленні фасадаў. Тут выкарыстаны разнастайныя элементы гатычнай архітэктуры: складаныя па маляўніцтву аркатуры, нішы, абрамленні праёмаў у выглядзе зубчатак і г. д. Акрамя элементаў готыкі ўведзены дэталі іншых архітэктурных стыляў, у прыватнасці барока і класіцызму. Есць будынкi, дзе рысы неаготыкі выяўляюцца толькі ў аздабленні, а сама кампазіцыя традыцыйная.

Аднак найбольш цікавы выгляд маюць тыя пабудовы, у

якіх выразна адчуваюцца кампазіцыйныя прыёмы готыкі. Яны маюць ярка выяўлены галоўны тарцовы фасад, завершаны шчытом складанай формы, дзе засяроджана галоўная дэкаратыўная аздаба. Неабходна адзначыць яшчэ адзін вельмі цікавы, спецыфічны для беларускай готыкі прыём паліхроміі. Так, выступаючыя часткі фасада мелі адзін колер, а паглыбленыя ў нішах, уступах, плоскасцях сцен — другі. Дзякуючы гэтаму стваралася двухколёрнасць фасадаў, што ўзмацняла мастацкую выразнасць збудаванняў.

«Новая готыка» Слоніма з'яўляецца яркай старонкай у гісторыі беларускага дойлідства. Яна адкрывае нам новы напрамак развіцця архітэктуры XIX—пачатку XX стагоддзя. Работы дойлідаў мінулага зберагаюцца ў горадзе, яны надаюць сучаснаму Слоніму — імкліва растучаму раённаму цэнтру — адметнасць, нагадваюць пра яго старажытнасць.

Ю. ЯКІМОВІЧ.
НА ЗДЫМКАХ: гэтыя дамы ўзведзены ў Слоніме ў пачатку XX стагоддзя.

Фота аўтара.



ПІСЬМЫ З ГРАМАДЗЯНСКАЙ І АЙЧЫННАЙ...

бе маладой рэспублікі Саветаў супраць інтэрвентаў, мужнасці савецкіх воінаў у змаганні з фашызмам... Горад-герой Мінск на выстаўцы быў прадстаўлен п'яццю калекцыямі. Афіцёр запасу Б. Непарожны ў сваёй рабоце «Слава арміі, народжанай Кастрычнікам», паказаў цікавыя філатэлістычны матэрыял — сапраўдныя пісьмы з франтоў грамадзянскай і Вялікай Айчынай войнаў. Яму прысуджан сярэбраны медаль і прыз філатэлістычнай арганізацыі горада Кіева. Такого ж медалю ўдастоена калекцыя «У імя жыцця» мінскага ўрача А. Спектара, якая расказвае аб гісторыі развіцця медыцыны.

Шмат рэдкіх марак СССР і цікавых паштовых адпраўленняў першых год Савецкай улады паказаў у сваёй калекцыі «Паштовыя маркі СССР» былы артыст цырка, а цяпер пенсіянер Г. Баргэн. Экспазіцыя ўзнагароджана сярэбраным медалём і прызам філатэлістаў Тулы.

Многія савецкія і грамадскія арганізацыі сталіцы Беларусі заснавалі спецыяльныя прызы для ўзнагароджання лепшых работ, дасланых на выстаўку. Прыз Міністэрства сувязі БССР атрымалі калекцыянеры з Севастопалю. Маскоўская філатэлістка Е. Кірпаноса, дачка вядомага савецкага палкаводца М. Кірпаноса, за сваю калекцыю «Вялікая Перамога», якая расказвае аб героях Вялікай Айчынай вайны, атрымала прыз Упраўлення па распаўсюджванню друку «Саюздрук» Міністэрства сувязі БССР. У гэтай рабоце былі паказаны арыгіналы пісьмаў многіх савецкіх палкаводцаў з франтоў вайны.

Міністэрства сувязі СССР выпусціла ў гонар выстаўкі «Мінск-78» спецыяльны канверт. На выстаўцы працавала паштовае аддзяленне, дзе праводзілася памятнае гашэнне карэспандэнцы.

Л. КОЛАСАЎ.

З 7 па 15 мая ў Мінску праходзіла філатэлістычная выстаўка, прысвечаная 33-й гадавіне Перамогі савецкага народа над фашысцкай Германіяй. Такія выстаўкі праводзяцца штогод у адным з гарадоў-герояў нашай краіны. У Доме кнігі на 175 стэндах размясціліся 35 экспазіцый, прадстаўленых філатэлістамі 11 гарадоў.

Мовай паштовых марак, мастацкіх паштовых канвертаў, памятных і спецыяльных пісьмаў перыяду грамадзянскай і Вялікай Айчынай войнаў расказалі экспазіцыі аб жыцці і дзейнасці заснавальніка Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы У. І. Леніна, гісторыі развіцця і станаўлення Узброеных Сіл СССР, гераічнай бараць-